

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавська державна аграрна академія
Інститут проблем природокористування та екології
Національної академії наук України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Житомирський національний агроекологічний університет
Університет Хоенхайм, м. Штутгарт (Німеччина)
Курганська державна сільськогосподарська академія ім. Т.С. Мальцева
Вагенінгенський університет і науково-дослідний центр, м. Вагенінген (Нідерланди)
Казахський агротехнічний університет імені Сакена Сейфуліна
Опольський університет, м. Ополь (Польща)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**II міжнародної
науково-практичної інтернет - конференції**

**ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНО-СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ У
КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ:
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА
ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ**

**28 листопада 2018 року
м. Полтава, Україна**

*Свідоцтво ДУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
(УкрІНТЕІ)
№486 від 11 жовтня 2018 року*

Друкується за ухвалою факультету агротехнологій та екології (Протокол № 4 від 26 листопада 2018 року.) та кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля (Протокол № 4 від 23 листопада 2018 року)

Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет - конференції "Ефективне функціонування екологічно-стабільних територій у контексті стратегії стійкого розвитку: агроекологічний, соціальний та економічний аспекти" – 28 листопада 2018, Полтава – 255 с.

У збірнику представлені матеріали конференції за наступними напрямками: агроекологічні, соціальні та економічні передумови трансформації сільськогосподарських угідь в екологічно стабільні; агроекологічні основи раціонального використання земель для створення екологічно стабільних територій; агроекологічні, соціальні та економічні аспекти сільськогосподарського природокористування територій; методика та методологія оцінки стану довкілля, ефективності управлінських дій зі створення і функціонування екологічно стабільних територій; оцінка та аналіз еко-соціальної і економічної стабільності територій; підвищення ефективності використання, відтворення і охорони природних ресурсів на екологічно стабільних територіях; агроекологічні, соціальні та економічні складові ефективного функціонування екологічно стабільних територій.

Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, студентів й аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських та переробних підприємств АПК різної організаційно-правової форми, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, всіх, кого цікавить проблематика розвитку екологічного господарювання, суспільства, сільського господарства й економіки.

Матеріали видані в авторській редакції.

Рецензенти:

Дегтярьов В. В. - доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри ґрунтознавства, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків

Харитонов М. М. - доктор сільськогосподарських наук, професор, керівник центру природного агровиробництва, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність даних та правильність посилань несуть автори наукових робіт

ЗАХОДИ ОБМЕЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ АМБРОЗІЇ ПОЛИНОЛИСТОЇ Бялас К. В.,Поспелова Г. Д.,	200
ВПЛИВ ЗМІН КЛІМАТУ НА АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ (СЦЕНАРІЙ RCP4.5) Костюкевич Т. К.,Бортник М. В.,	201
ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ Одновол Б.Л., Єгорова О.В.	203
ЗМЕНШЕННЯ ВИКИДІВ CO ₂ ШЛЯХОМ СИСТЕМНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ No-till В СІЛЬГОСПВИРОБНИЦТВІ Галицька М.А., Калініченко А. В.	204
АНАЛІЗ НАСІННЄВОЇ ІНФЕКЦІЇ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО Савченко К.В., Поспелова Г.Д	207
ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОРІЧНОЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЇ ШКІДНИКІВ РЯДУ НАПІВТВЕРДОКРИЛІ (HEMIPTERA) РОДИНИ ЩИТНИКИ-ЧЕРЕПАШКИ (SCUTELLERIDAE) ТА ПРОГНОЗ ЇХ ПОЯВИ В ПОСІВАХ З ПШЕНИЦЕЮ Живолуп А.П., Піщаленко М.А.	209
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА МЕРЕЖА - ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА Олексієнко А.С., Писаренко В.М.	211
ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОРІЧНОЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЇ БАГАТОЇДНИХ ШКІДНИКІВ ТА ПРОГНОЗ ЇХ ПОЯВИ В ПОСІВАХ З ПШЕНИЦЕЮ Лень В.В., Піщаленко М. А.	212
Розділ VIII. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЕКОЛОГО – ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ	214
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ Самойлік М.С., Плаксієнко І. Л.,Чубук Д.	214
ХІМІЧЕКИЙ АСПЕКТ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ Плаксиєнко И.Л., Ашихмина Т.Я, Колесникова Л.А., Самойлик М.С.	216
ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СУСПІЛЬСТВА Панова Я. Г.	218
ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ НАВЧАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ Плаксієнко І. Л, Чальцев Д. В, Беличко Р. Р.	220

Через свою виняткову шкідливість та негативний вплив на здоров'я людей амброзія полинолиста посідає одне із перших місць серед злісних карантинних бур'янів. Амброзія полинолиста розповсюджується тільки насінням, яке утворюється у великих кількостях. Рослини продукують від 50 насінин до 80000 і більше, які зберігають схожість від 5 до 40 років [1].

В 2018 році регульований шкідливий організм – амброзія полинолиста, виявлена скрізь в Полтавській області у великих масштабах: на полях, узбіччях доріг та залізничних шляхів, пасовищах, чагарниках, берегах річок, озер, ставків, пустирях, будівельних майданчиках, на територіях заводів та підприємств, тваринницьких комплексах, на вулицях і садибах населених пунктів.

За даними Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області станом на 1 грудня 2017 року площа забур'янена амброзією полинолистою на території Полтавської області становить 8377,873 га та діє 59 рішень і розпоряджень про запровадження карантинних режимів на виявлених територіях [2]. Майже всі рішення та розпорядження приймалися у 2009-2011 роках. Але на сьогодні іде 2018 рік і що ми маємо. Карта поширення регульованих шкідливих організмів переглядалася лише частково, і не відображає реального стану поширення карантинних організмів.

Відомо, що із засмічених територій відбувається подальше поширення амброзії полинолистої на чисті території і створення в них осередків подальшого її розповсюдження в містах, селах та селищах [3].

Тому виникає необхідність постійного контролю за її поширенням. Одним із найбільш вживаних методів боротьби з карантинними організмами в населених пунктах є скошування. Але одноразове його застосування у фазі бутонізації – цвітіння є недостатнім для обмеження поширення амброзії через особливості її біології.

Варто відмітити, що після скошування спостерігається активне гілкування рослини і кожна гілка може формувати квіти. Тобто пилюкотворення в такому випадку тільки збільшується. Крім того, зростає насіннева продуктивність, що провокує збільшення щільності бур'яну у майбутньому.

Тому виникає необхідність розробки заходів з стримування темпів розповсюдження цієї рослини, контролю за існуючими популяціями і з координації дій відповідних органів влади. Існує потреба в адекватних заходах контролю на засмічених територіях (запобіжні, карантинні, механічні, агротехнічні, хімічні, біологічні) та розробка правових аспектів відповідальності власників за стан своїх територій.

З метою оцінки реакції амброзії полинолистої на механічні пошкодження в Лісостеповій зоні проводились дослідження у 2016-2018 роках.

Насіння амброзії полинолистої висівали у підготовлений ґрунт і загортали на глибину 1-2 см, площа ділянки 1 м², повторюваність дослідів трьох разова. На кожному квадратному метрі після появи сходів залишали по 20 рослин амброзії полинолистої. Всього на варіанті оцінювали по 60 рослин. Облік чисельності сходів бур'яну проводили перед нанесенням механічних пошкоджень і через 10 діб після їх проведення. Рослини, що виживали після механічних пошкоджень, розвивалися до закінчення вегетаційного періоду і продукували пилок.

Усі зелені рослини як культурні, так і ті, що вегетують без впливу людини, потребують наявності факторів життя. Серед них одним із незамінних є доступ до потоку світла – енергія ФАР (40-45 % потоку енергії сонця). Рослинам необхідна площа поверхні її надземних частин, у першу чергу листків, що здатні здійснювати процеси фотосинтезу і засвоювати енергію сонячного світла [4].

Механічне видалення надземних частин молодих рослин призводить до зниження активності фотосинтезу і відповідно до інгібування їх росту і розвитку.

Сполювання бур'яну у фазу сім'ядоль призводило до повної загибелі сходів. У наступні фази росту і розвитку чутливість рослин до механічного пошкодження поступово знижувалася. У фазу 8-ми листків у результаті такої дії відмирало лише 52,3 % дослідних рослин. Інші рослини після тривалого періоду пригнічення активно гілкувалися і продовжували вегетацію.

Системні послідовні механічні пошкодження рослин амброзії полинолистої у фазі 8-ми листків, гілкування та бутонізація посилювали їх сумарну стримуючу дію. Сукупність трьох послідовних дис-стресів призвело до пригнічення розвитку і викликало відмирання майже 82,5 % дослідних рослин бур'яну. Незважаючи на те, що рослини які вижили та встигли зацвісти не змогли сформувати повноцінне життєздатне насіння.

Отже, для населених пунктів з метою одержання необхідного господарського ефекту можна рекомендувати не менше ніж трьох кратне скошування амброзії полинолистої починаючи з фази 8-ми листків.

Бібліографічний список

1. Проти амброзії полинолистої на Полтавщині /В. О. Романченко, А. Ф. Челомбітко, Н. Ю. Чибеліс та ін. //Карантин і захист рослин. – 2014. - №2. – С.19-21.
2. Огляд поширення регульованих шкідливих організмів на території Полтавської області у 2017 році. - Режим доступу: <http://polvet.gov.ua/uk/fitosanitarnyj-stan-oblasti>.
3. Солоненко В. І. Розповсюдження амброзії полинолистої (*Ambrosia ambrosioides* L.) у м. Вінниця / В. І. Солоненко //Збірник наукових праць ВНАУ Екологія – 2011. №7.- С. 88-95.
4. Іващенко О. О. Амброзія полинолиста *Ambrosia artemisiifolia* L.: реакція її рослин на стреси різної природи /О. О. Іващенко //Карантин і захист рослин. – 2014. - №6. – С.5-7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kizr_2014_6_4.

ВПЛИВ ЗМІН КЛІМАТУ НА АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ (СЦЕНАРІЙ RCP4.5)

Костюкєвич Т. К., Бортник М. В.,
м. Одеса, Україна

Сьогодні факт глобального потепління не викликає сумнівів і вважається експериментально доведеним: ріст глобальної температури повітря та океанів, зменшення площі морського льоду, підвищення рівня Світового океану підтверджено довготривалими інструментальними вимірами.

Сучасне потепління викликає значну зміну агрокліматичних умов росту, розвитку та формування продуктивності сільськогосподарських культур. Воно супроводжується істотним підвищенням температури повітря у зимові місяці, збільшенням кількості тривалих відлиг, часового зрушення розвитку природних процесів, змінами тривалості сезонів року, подовженням беззаморозкового періоду та тривалості вегетаційного періоду сільськогосподарських культур, збільшенням теплозабезпеченості вегетаційного періоду.

Сільське господарство є найбільш чутливою галуззю економіки до коливань та зміни клімату через його вразливість до зміни кліматичних факторів та через прогнозоване зростання врожайності за рахунок ліквідації технологічного відставання сільського господарства України від провідних країн. [1, с. 257]. Тому важливим є оцінка зміни агрокліматичних умов вирощування сільськогосподарських культур та впливу змін клімату на їхню продуктивність.